

Az USA és a NATO haderők hadtápjáról

Skrabán László alezredes

Visszatekintve közel öt évre, megítélésem szerint elég kevés olyan publikációval találkozhattunk, amely a várható ellenség hadereje hadtápjáról, annak fejlesztéséről szólt volna.

Úgy vélem, hogy célszerű az MN htp. ht. állományát időszakonként, szintekre való tekintet nélkül, a Hadtápbiztosítás c. folyóirat hasábjain keresztül tájékoztatni a nyugati haderők hadtápjáról.

Jelen cikket elsősorban a külföldön megjelenő katonai folyóiratok, irodalmi anyagok és a hazai értékelésekre támaszkodva alakítottam ki az általános tájékoztatás igényével.

1. A nyugati haderők hadtápjá fejlesztéséről általában

A nemzetközi imperializmus a számára kervezőtlen erőviszonyok miatt olyan helyzetbe került, hogy bizonyos kompromisszumokra kényszerült a szocialista országokkal. Állandóan hangsúlyozzák, hogy békét akarnak, de szerintük ez csak úgy lehetséges, ha állandóan magas szinten tartják és fejlesztik haditechnikájukat, fegyveres erőiket és nem utolsó sorban a katonai elméletek mindazon tételeit, melyek egy elkövetkezendő háború előkészítésére, kirobbantására és lefolytatására vonatkoznak. Ez utóbbi pedig nem más, mint a katonai doktrína, melyet főleg az amerikaiak fejlesztenek folyamatosan.

Az Amerikai Egyesült Államok jelenlegi politikai és katonai vezetői átértékeltek a megváltozott világhelyzetnek megfelelően politikai stratégiájukat, katonapolitikájukat és katonai doktrínájukat.

A NATO-országok az új doktrínális tételeket még nem fogadták el, a NATO-ban alapvetően még a „rugalmas reagálás” elvei érvényesülnek. Ez nem azt jelenti, hogy ne gyakorolnának befolyást a „reális elrettentés” tételei az európai NATO-országok haderőfejlesztésére. Ezt leginkább az mutatja, hogy változatlanul nagy súlyt helyeznek a NATO-szövetségesek hagyományos erőinek fejlesztésére. A NATO fegyveres erőinek fő feladatait a várható ellenség „elrettentésében” látják mindenféle fegyveres konfliktus kirobbanása esetén. A „reális elrettentésnek” megfelelően az USA biztosítja ehhez az atompotenciált (atompajzsot).

Az agresszív NATO-körök számára már 1970–71 során kialakult új katonapolitikai elképzelés, miszerint a haderőket át kell szervezni a változó katonai doktrínáknak megfelelően. A változó katonai doktrínának és a kialakult katonapolitikának megfelelő átszervezések a közelmúlt és jelen haderőreformokban je-

lentkeznek. A haderőreformok elszaporodását a doktrínák változásán túl a hadiipari termékek árának és a fenntartási, személyi és dologi kiadások gyors növekedése is indokolta.

Az USA-haderőt a 70-es évek során főleg a vietnami háború tapasztalatai és a Nixon-Ford adminisztráció katonapolitikai elképzelései szerint fejlesztették. A szövetségesek megnyugtatóra és a tehervállalások megosztására vonatkozó célok elérése érdekében példát mutatattak a harcos és kiszolgáló állomány arányainak megváltoztatásában.

Az amerikai politikai és katonai vezetés mindezek ellenére nem volt képes a haderőt úgy reformálni, hogy csökkenjen a hadügyi költségvetés. Az amerikai haderő fejlesztése döntő befolyást gyakorolt a nyugateurópai haderők reformjainak tartalmára és ütemére, mivel az ún. NATO munkamegosztás folyamatában elsősorban az NSZK-ra és más európai NATO-országokra vált a hagyományos fegyverekkel felszerelt haderő fejlesztése. Ez viszont igen költséges, ezért a viszonylagosan nagy anyagi terhekkel csak akkor tudnak megbírkózni az európai NATO-országok, ha a hatékonyságra helyezik át a fő súlyt. Az európai NATO-országok ezt az utat választották. A hagyományos erők fejlesztése keretében nagy figyelmet fordítanak a haderő hadtápa folyamatos fejlesztésére.

Általában jellemző, hogy a haderőreformok szervezeti téren azt tűzték ki célul, hogy a parancsnokságok és törzsek korszerűsítése mellett a kiszolgáló és biztosító erőket csökkenték. Pl. az olasz haderő hadtápját átszervezték, megszüntették a HDS htp. tagozatot, megszüntették – összevonják a lőszer- és fegyverellátó szerveket, csökkentik a gépjárműjavító szolgálatot, a hadbiztosi raktárak és a katonai kórházak számát, a megmaradókat korszerűsítik. A NYN hadtestek hadtápfeladatokat ellátó alakulatait csökkentik a hadosztály hadtápok javára.

Az USA szárazföldi haderő-hadtápellátás elvét korszerűsítették, egyszerűsítették, annak középpontjában a vegyes (összefegyvernemi) kötelékek ellátását helyezték. Az elv középpontjában van az is, hogy a kritikus hadtápfeladatokat a harcmezőn annyira előre kell helyezni, amennyire csak lehetséges. Új elvként vallják, hogy a kritikus anyagokat az első lépcsőben levő eszközökhöz, a szükségleteknek megfelelően ki kell szállítani. Az új elv rögzíti, hogy a hadtápvezetés alapvető fontosságú feladata, hogy megfelelő anyag a megfelelő helyre és megfelelő időben biztosítva legyen. A harci ellátás területén minél sürgősebben határozott inrzkedéseket sürgetnek. A jelenlegi alkalmoszerű ellátás alapuló elvct nem megfelelőnek tartják a várható háború követelményeihez viszonyítva. Kisméretű ellátó zászlóaljkat, vagy előretolt ellátó zászlóaljok szervezését javasolják. Kiemelik az utóbbi katonai irodalmakban, hogy a hadosztály anyagi ellátásának kérdése mindinkább a győzelem kulcspontja lesz. Egyes szerzők szerint e tekintetben kétségeik vannak az Európában állomásozó hadosztályok ellátó parancsnokságai-val (DISCOM) kapcsolatban. Szerintük ezt a kétséget két alapvető ok támasztja alá. Az első az, hogy a DISCOM tevékenysége a fronton a leggyengébb, vagyis ott, ahol a manőverező alakulatok a legérzékenyebbek. A másik az, hogy a korszerűtlen laktanya-ellátási rendszer jelentősen eltér a háborús tervektől. A „RE-FORGER” gyakorlatok azt bizonyították, hogy rendet kell teremteni e téren. A fronton levő alakulatok ellátását akkorra sikerült megszervezni, mire a gyakorlat befejeződött. A szerző szerint „a végzetes hibákat a műveletek során intenzív ügyelettel és a mögöttes területről induló mentő erőfeszítésekkel tüntették el”. Azt javasolják, hogy a dandár ellátása vonatkozásában alapvető szükség van egy olyan parancsnokra, aki ismeri beosztottjait, akiket maga képzett ki, valamint egy

törzsre, amely segíti a parancsnokot az ellátás millió problémájának megoldásában. Azt javasolják egyes szerzők, hogy ezt a feladatot logikusan, teljes mélységben megoldják, szükséges, hogy a hevenyészve létrehozott, zászlóalj típusú ellátó szervezetet a szervezési és felszerelési tábla alapján teljesen feltöltött előretolt ellátó zászlóaljja (FSB) szervezzék át.

A harci hadtáp alegységekkel szemben az alábbi főbb követelményeket támasszák:

- azonnali reagálás a kritikus anyagi és javítási igényekre;
- a változó helyzet igényeihez való gyors alkalmazkodás;
- az anyagi készletek szintjének a harchelyzethez legjobban megfelelő képzése;
- megfelelő rugalmasság, hogy a feladatokat a hadtáp létesítmények bármilyen elhelyezéséből biztosítani tudják.

Véleményük szerint az új rendszer legkiemelkedőbb változtatása az „átirányítás”, mert lényege, hogy a legkritikusabb anyagok és legfontosabb személyek odairányítása, ahol valóban szükség van rájuk.

Az új rendszer főbb jellemzőit az alábbiakban rögzítik:

- az ellátás-készletezés minimális szintje;
- a legfontosabb anyagok légi szállítása;
- a szállítás további konténerizálása;
- a javító támogatásnak az arcvonalhoz lehető legközelebbre való előrevitele;
- az általános támogatás struktúrájának átalakítása az ellátás és szállítás terén;
- a támogatás olyan rendszere, melyek alapját a harci erők képezik.

A nemzeti alárendeltségben maradó hadtápoknál érdemi lépéseket tettek a hadtáprendszerek szorosabb együttműködése és koordinálása terén. A csapatok hatékonyabb támogatása érdekében javítják a hadművelleti hadtápok szervezetét. A NATO- és nemzeti parancsnokok hadtáppal kapcsolatos kötelmeit jobban meghatározzák. Az ellátás korszerűsítése érdekében új tervezési rendet vezetnek be, hogy a NATO hadtáp tartalékait jobban tervezhessék és irányíthassák. Fejlesztik a lőszerartalékokat, üza.-raktárakat, csővezeték-hálózatokat. Növelik a hadművelleti készleteket. Pl. az Európában állomásozó amerikai egységeket 1979. év folyamán jelentősen megerősítik, mind létszám, mind pedig felszerelés tekintetében. A szárazföldi csapatok 719 db új harckocsit, 914 db páncélozott csapatszállító járművet, valamint 316 db tökéletesített HAWK rakétát kapnak. Az USA európai szárazföldi csapatainak létszámát 8200 fővel fogják növelni és a NATO-raktárakat 210 000 tonna lőszerrel egészítik ki. Az amerikai légierő jövő év folyamán kétszeresére, azaz 30-ra növeli Angliában állomásozó KC-135 típusú légi utántöltő repülőgépei számát stb.

E néhány bevezető gondolat után célszerűnek látszik áttekinteni a NATO európai parancsnoksága és az USA hadtáprendszerét, fejlesztésének irányait.

2. A NATO európai parancsnoksága hadtáprendszere és fejlesztésének irányai

A legutóbbi NY-i irodalmakban megjelent értékelések szerint: a SZHELP-ga (Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnoksága) az évek során

igyekezett olyan kölcsönösen összeegyeztethető hadtáprendszert létrehozni, amely képes a SZHELP-nak alárendelt különböző nemzeti erők támogatására (hadtápbiztosítására).

Az utóbi időben nagyobb hangsúlyt kapott az az elv, hogy a hadtáp létrehozása a nemzet saját felelőssége, vagyis minden ország felelős saját erőinek hadtápbiztosításáért.

Az infrastruktúrát kivéve ebben rejlik fő nehézségük, mert az SZHELP-nak nincs pénzügyi kerete, nem áll jogában a tagországokat utasítani.

A fegyverrendszerek növekvő komplexuma, párosulva a fejlesztés egyre növekvő költségeivel, ésszerűtlenné tette a kutatás és fejlesztés csupán nemzeti alapon történő folytatását és arra készítette a tagországokat, hogy utat keressenek közös anyagi alap létesítésére. Nemzetközi, segélynyújtó szervezetet hoztak létre, a NATO Fenntartási és Ellátó Szervezetét. Ezen belül törekvések tapasztalhatók a felszerelések gyártása, szabványosítása vonatkozásában, pl. a szállítások, az üzemanyag csővezeték-rendszerek korszerűsítésében, valamint az egészségügyi ellátás koalíciós feladatai fejlesztésében. Pl.:

a) A különféle repülőgéptípusok egységes kiszolgáló rendszerének kialakítását, az ún. „össz-szerviz”-programot kezdeményezték, hogy ezzel lehetővé tegyék egyik tagállam repülőgépeinek a másik állam repülőterén történő szervizelését, ismételt feltöltését. Ez a program magával hozott egy sor szabványosítási eljárást, kezdve a repülőgép hajtó- és kenőanyagok meghatározásától – ami már megvalósult – egészen a közös vagy egyeztethető fegyverek kialakításáig.

b) Ugyancsak kialakították az üzemanyag-utanszállítás (töltés) egy figyelemre méltó rendszerét; az ismert adatok szerint: Észak-Európában 474 km, Közép-Európában 5100 km, Dél-Európában pedig – ideértve Olaszországot, Görögországot és Törökországot – 3580 km-es csővezeték-rendszerekkel. Ezeket a rendszereket békeidőben is részlegesen használják. Polgári üzemeltetésre is alkalmas és bizonyos fokig megtérül a fenntartáshoz szükséges ráfordítás is. Ezeket a csővezeték-rendszereket eredetileg a NATO repülőgépeinek ellátására létesítették, mivel a repülőgépek üzemanyag-szükséglete az összes benzinszükségletnek több mint felét teszi ki. Most azonban a rendszerek motor-gázolajat és Diesel-hajtóanyagot szállítanak. Tehát a NATO csővezetékek fogadják, továbbítják és szállítják az üzemanyagot az összes igénylő tagországnak, mind békeben, mind háborúban. Ezek közül a legnagyobb és legkorszerűbb a Közép-Európai csővezeték-rendszer, amely a térségben állomásozó NATO-parancsnokság alatt álló erőket szolgálja ki. A rendszer magába foglalja a Földközi-tenger az Atlanti-óceán és az Északi-tengerparti belépőállomásaira épülő hálózatokat. Ezek a fő vonalak aztán kisebb- és nagyobb számú vonalokból álló hálózatba kapcsolódnak, amelyek teljesen ellátják azokat a törzseket, ahol a különböző hadseregcsoportok és harcászati légierők tevékenykednek. A rendszer számos fontos tekintetben eltér a polgári célú csővezeték-hálózattól. A csővezeték-rendszer egyes repülőtereket és tábori raktárakat szolgál ki, ahol úgy van felszerelve, hogy tartálykocsikba és vasúti tartályokba osztja el az üzemanyagot.

A vezeték föld alatt van, a tároló tartályok is félig be vannak ásva a földbe, a szivattyúállomások pedig védettek a robbanásokkal szemben. Minden állomásnak külön erőműve van és azonkívül, hogy raktárakon készletet tartanak fenn a legalapvetőbb alkatrészekből, a vezetékek úgy épültek, hogy a katonai csőveze-

tékes egységek ki tudják kapcsolni a rendszerből a megrongálódott raktárakat és szivattyúállomásokat.

Véleményük szerint ez a vezetérendszer még mindig nem komplett, még hátra vannak bizonyos fejlesztési munkálatok. A rendszer további fejlesztését tervezik a katonai doktrína és a technológia változásának megfelelően.

c) A NATO háborúra való felkészülésének terveiben nagy jelentőséget tulajdonítanak a szállítás összes fajtája fejlesztése kérdésének, mivel úgy számítják, hogy a szállítóeszközök állapotától nagymértékben függeni fog a mozgósítás rendszabályainak, valamint a hadszíntereken a fegyveres erők szétbontakozásának és csoportosításának időben történő végrehajtása, úgyszintén a harctevékenységek folyamán, a hadműveletek végrehajtásának az ideje, valamint a csapatok ellátása. A külföldi szakértők úgy számítják – mivel a rakéta-atomháború kezdeti időszakában a hadiszállítások csaknem teljesen korlátozottá válnak –, hogy szükséges megfontolni az anyagi eszközök tartalékainak az idő előtti előrevonásának megoldását a harctevékenység körzetének élvonalába és a háború kezdetére, úgynevezett előkészítő szállításokat kell végrehajtani, a csapatok és a hadtáperők és -eszközök tervezett szétbontakozásának megfelelően. Mindez a háború kezdeti időszaka szállítási feladatának terjedelmét nagyban csökkentheti. A háború első időszakában a NATO Parancsnokság felhasználni szándékozik az anyagi eszközök Európában előre létrehozott tartalékait. A háború ezt követő időszakában a csapatok ellátását az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából és más országokból szállított anyagi eszközökkel tervezik.

Az európai háborús térség a csapatok és hadianyag-szállítások alapvető feladatának végrehajtását – a NATO parancsnokság – földi szállító eszközökkel tervezi. A tengeri szállítást ugyanakkor úgy tekintik, mint az atomcsapások után a stratégiai rendeltetésű csapatoknak és hadianyagnak – a blokk egyesített fegyveres erői ellátására –, az Észak-Amerikai kontinensről szállítását. A légi szállítással mint kiegészítő eszközzel számolnak. Ezt azokban az esetekben tervezik, amikor feltétlenül szükséges gyorsan csapatokat és hadianyagot átadni és a szállítás más fajtájának az alkalmazása nem lehetséges. Nagy jelentőséget tulajdonítanak a konténeres és kombinált teherszállításnak. Erre a célra létrehozták a NATO-országok egységes konténeres szállítás rendszerét.

Ilyen szempontok figyelembevételével fejlesztik a szállítás valamennyi fajtáját. Az utóbbi években intenzív fejlődés ment végbe a gőzmozdonyok elektromos és Diesel-mozdonyokra történő lecserélése terén. Az „Európa” közös tehergáznegyedjének állományaiban célul tűzték ki a nyitott (pőre) 50–60^{0/0}-os arány elérését. Kidolgozásra került a NATO katonai szállítási utasítása. Az elmúlt években Nyugatnémetországban jelentős munkálatokat kezdtek a vasút modernizálásának végrehajtására. Eddig több mint 10 000 km-re növelték a vasútvonal villamosítását, ami az össz vasúti vonal 30^{0/0}-a. A nyugatnémetországi szakértők véleménye szerint a vasút jelentősége a jövő háborújában növekedni fog, mivel a közutak igen le lesznek terhelve – különösen a fegyveres erők szétbontakozásának időszakában, és az autósztrádák egyes útszakaszai – a feltételezések szerint – „repülőter” céljaira lesznek felhasználva. Néhány állomáson – a modernizálással egy időben – föld alatti óvóhelyeket építenek a vasút operatív szerveinek elhelyezésére, vezetési és értesítési pontokat rendeznek be. Természetesen intenzíven folyik a közúti, légi és tengeri szállítás korszerűsítése. A cikkben – a teljesnek nem mondható – felsorolt példák bizonyítják, hogy a NATO-parancsnokság a

szállítás korszerűsítését úgy tekinti, mint a blokk háborúra való felkészítése rendszere igen fontos elemeinek egyikét.

d) Az egészségügyi ellátás koalíciós (többnemzetiségű) feladatai végrehajtása elősegítése érdekében háborús sebészeti kézikönyvet állítottak össze. Ez a kézikönyv tartalmazza a háborús sebészet elveit és módszereit azzal a céllal, hogy egységesítse a háborús sebültek sebészeti elsősegély-kezelését. Valamennyi NATO-tagállam formailag megállapodott abban, hogy oktatásukat és gyakorlatukat ezen kézikönyvre alapozzák, és a nyelvi nehézségek áthidalására kifejezsgyűjtéményt állítottak össze a betegek és az egészségügyi személyzet általi használatra.

e) Amint a külföldi katonai folyóiratokban közlésre került – a NATO-tagállamok által a közös alapba, az infrastruktúra megvalósítására adott pénzüsszegek – még ha a 70-es évek hatalmas nemzeti katonai költségvetéseihez hasonlítjuk is – igen nagy és növekvő összeget képviselnek. Bár e téren állandó nézeteltérések vannak a tagállamok részéről.

Pl.: 1971-ben 4,2 milliárd dollár került nemzeti ellenőrzés alól nemzetközi – NATO – kezelésbe. A Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnokának ellenőrzése alá kerülnek a rendszerint ötéves időszak költségének fedezésére felosztott pénzügyi alapok. Azonban a Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnoksága által felállítani kívánt létesítményeket jóvá kell hagyni valamennyi tagállammal.

A NATO katonai Infrastrukturális, valamint Pénzügyi Fejlesztési Bizottságai, amelyek a tagállamok nevében tevékenykednek felelősek a pénzüsszegek felhasználásáért. Az infrastruktúra tervezett megvalósítása nehézségekbe ütközik a fenti bizottságok munkája kellő összehangoltságának hiányosságai és az emelkedő költségek miatt. Ennek ellenére értek el figyelemre méltó eredményeket. Pl.: a csővezeték-hálózat, a repülőterek építése vonatkozásában. Ez utóbbiról: jelenleg több mint 250 korszerűsítéret, illetve újonnan épített repülőtérrel rendelkezik az SZHELP, amelyek építése kb. 1,5 md. dollárba kerül.

Jelenleg is kiemelt problémaként kezelik a hadtáp területén az együttműködés és integráció kérdéseit, a hadtáprendszerek szorosabb együttműködését és koordinálását. E téren történő előrehaladásban látják az egyik legjelentősebb fejlődést a szövetség helyzetének megjavításában, ezen belül pedig a NATO hadtápja korszerűsítését.

(1–8. sz. melléklet a folyóirat végén található.)

Irodalomjegyzék

1. NATO'S Fifteen Nations 78. 3. sz.
2. Rioista Militar 77/1. sz.
3. Military Review 76/4. sz. 78/8. sz.
4. Zarubezsnoe Voennoe Obozrenie 73 4. sz.